

Р.Я. Мирський

Національний університет “Львівська політехніка”,
директор Регіонального науково-освітнього Центру з вивчення Холокосту

ГОЛОДОМОР І ХОЛОКОСТ В УКРАЇНІ ЯК ВСЕУКРАЇНСЬКА ТРАГЕДІЯ (ФІЛОСОФСЬКО-ПОЛІТОЛОГІЧНІ РОЗДУМИ)

© Мирський Р.Я., 2003

У філософсько-політологічному аспекті розглядаються спільні риси Голодомору і Холокосту в Україні в часі, в масштабах, в жорстокості здійснення та в тривалому замовчуванні і в запереченні самого факту трагедії; підкреслюється, що в нашій літературі ще нема адекватного визначення поняття “трагедія етносу”, “трагедія народу”, “етнокатастрофа”. Автор акцентує на парадоксальному зв’язку між комуністичним і фашистським тоталітаризмом, які організували і здійснювали Голодомор і Холокост в Україні, в яких збігаються класовий геноцид з расовим геноцидом у фатальному рахунку. Підкреслюється правомірність постановки питання перед сучасною українською владою про визнання Голодомору і Холокосту геноцидом українського народу. Історична правда про всеукраїнську трагедію повинна об’єднати людей на основі міжнародної толерантності, гуманізму і поваги до всіх народів України.

У 2003 р. в Україні відзначають 70-річчя трагедії Голодомору і 60-річчя трагедії Янівського концтабору у Львові. Ці трагедії не випадково збігаються у часі. Холокост і Голодомор в Україні відбувались на українській землі, серед багатонаціонального українського народу і об’єктивно виступають як всеукраїнська трагедія. Вивчення цієї трагедії особливо важливо в теперішній час, коли Україна переживає важку політичну і духовну кризу, а в Європі спостерігається безпрецедентна активізація неонацистських, націонал-шовіністичних і екстремістських сил.

Саме такою відповіддю на виклик часу і було створення на базі Національного університету “Львівська політехніка” Регіонального науково-освітнього Центру з вивчення проблем Холокосту, Голодомору та інших трагедій етносів України. Регіональний Центр покликаний запроваджувати цю проблематику в навчальний процес у ВНЗ західноукраїнського регіону, формувати у студентів почуття історичної правди, міжетнічної толерантності, сприяти міжнародній консолідації і злагоді. Центр почав діяти за наказом ректора Львівської політехніки з 4 жовтня 2002 р.

У зв’язку з відзначенням трагічних ювілеїв Центр у 2003 р. ініціює проведення в травні Всеукраїнської наукової конференції “70 років трагедії Голодомору в Україні 1932—1933 рр.”, а в листопаді разом з Міжнародним Центром “Холокост” імені доктора Александра Шварца — Міжнародного Форуму “Виклик Холокосту та його уроки”, присвяченого

60-річчю трагедії Янівського концтабору у Львові, в межах якого планується Міжнародна наукова Конференція “Холокост у міжнаціональному вимірі: Галичина, Україна, Європа”.

Вивчення цих трагедій вимагає розкриття ще невідомих і непізнаних сторінок української історії ХХ століття, викриття сатанинського зв'язку між комуністичним і фашистським тоталітаризмом, які організовували і здійснювали Голодомор і Холокост в Україні, “змови” замовчування, яка, на жаль, існує до цього часу.

У нашій літературі ще нема адекватного визначення поняття “трагедія етносу”, “трагедія народу”, “етнокатастрофа”. Вони найчастіше мають публіцистичне забарвлення, що нерідко заважає одержанню об'єктивного наукового уявлення про ці трагічні події. Методологія дослідження етнокатастроф як в Україні, так і загалом ще чекає свого часу.

З прикрістю треба відзначити, що Голодомор і Холокост в Україні мають багато спільного і в часі, і в масштабах, і в жорстокості здійснення, навіть, в тривалому замовчуванні і в запереченні самого факту трагедії. Це жахливе переплетення класового і національного геноциду проти населення України.

Голодомор в Україні — це класовий геноцид радянської влади, державний тероризм комуністичного тоталітаризму проти сільського населення України. Більшість дослідників України вважає, що Голодомор в Україні був спричинений цілеспрямованою конфіскацією зерна у населення, яка була санкціонована радянським режимом. Під час Голодомору 1932—1933 рр. померло 4,5 млн. осіб, під час трьох Голодоморів — 8—10 млн. осіб.

Холокост в Україні був геноцидом нацистського тоталітарного режиму проти єврейського населення України. Під час Холокосту в Україні було знищено 1,5 млн. євреїв, а в Європі — близько 6 млн. євреїв.

Очевидно, можна зазначити, що в Голодоморі і в Холокості збігаються класовий геноцид з расовим геноцидом у фатальному рахунку: голодна смерть української дитини рівноцінна голодній смерті дитини у Варшавському гетто.

Всеукраїнська трагедія Голодомору і Холокосту має жахливе історично-хронологічне переплетіння: 1932—1933 рр. — Голодомор в Україні; 1941—1943 рр. — Холокост в Україні; 1946—1947 рр. — знову Голодомор в Україні; 1950-ті роки — ліквідація Єврейського Антифашистського Комітету, “справа лікарів” як підготовка до депортації і подальшого знищення євреїв України і СРСР. В обох трагедіях політика тоталітаризму відзначалась надзвичайною жорстокістю, витончено використовувався пропагандистський апарат, який роз'єднував людей і дозволяв здійснювати знищення одних руками тих, які живуть поруч. Нацистська пропаганда майстерно розпалювала расову ненависть, стверджуючи, що Голодомор в Україні був організований жидо-більшовицькою владою і тому українці “повинні помститися і знищувати жидів”.

Нацисти застосовували різні способи расового розмежування українців від євреїв. Так, наприклад, у Львові від всіх українців, які бажали влаштуватися на державну службу, вимагалось заповнити спеціальну анкету “Запевнення замість присяги”, де вони повинні

були довести (запевнити), що ні вони не є євреями, ні їхні батьки, дідусі, бабусі не були євреями, і що вони ніколи не мали ніяких стосунків з євреями.

На жаль, обвинувачення нацистською пропагандою євреїв в організації Голодомору в Україні залишило свій глибокий стереотипний слід у свідомості окремих українців. І навіть сьогодні це звинувачення використовується націонал-екстремістськими елементами в їх провокативній діяльності. Обвинувачення євреїв в усіх смертних гріхах, починаючи від розп'яття Христа і закінчуючи Голодомором в Україні, і, навіть, Холокостом, який, мовляв, вони і самі здійснили, це стара байка юдофобських міфотворців, яка аж ніяк не може сприяти історичній правді, а тільки гальванізує і розпалює сплячі фобії і стереотипи.

Історичні документи свідчать, що під час Голодомору гинули люди від голоду і в українських і в єврейських колгоспах. І серед тих хто вмирав, і серед тих хто розкуркулював, були і українці, і євреї, і представники інших національностей. До речі, американська благодійна єврейська організація “Джойнт” під час Голодомору 1932—1933 рр. годувала 800 000 українських селян.

З болем і прикрістю треба відзначити таку спільність цих трагедій, як їх тотальне замовчування як в Україні, так і міжнародною громадськістю, незважаючи на весь їх трагізм, масштабність і жорстокість. Парадоксальним є, що саме в 1933 р. під час Голодомору США визнали Радянський Союз як реально існуючу суверенну державу. А сам факт Голодомору в Україні американський Конгрес визнав лише в 1988 р.

Щодо замовчування Холокосту, то його можна дуже яскраво проілюструвати на прикладі замовчування трагедії Янівського концтабору у Львові. Відомо, що Янівський концтабір був найбільшим на території України під час Холокосту. У ньому загинуло близько 200 тис. євреїв, українців, поляків, росіян та інших представників різних національностей. Трагедія Янівського концтабору є за своїм масштабом другою після трагедії Бабиного Яру. Але про неї більше знають в Лондоні чи Парижі, ніж навіть у Києві, тим більше у Львові. Янівський концтабір — майже єдиний у Європі концтабір таких масштабів, де до нині немає меморіалу, а на території колишнього концтабору ще існують міліцейський собачник і свинарник.

Регіональний Центр, який організував у 2003 р. наукову конференцію по Голодомору і Міжнародний Форум по Холокосту, має надію розірвати цю змову “замовчування” Голодомору і Холокосту, яка, на жаль, ще існує і сьогодні. Нам здається, що вже настав час порушити питання перед сучасною українською владою, яка ще не визнала Голодомор і Холокост геноцидом українського народу.

Історія українського і єврейського народів настільки схожа у своєму трагізмі, що навіть у біблійних мотивах свого “Мойсея” Іван Франко відтворив шлях українського народу в шатах єврейської легенди, а Леся Українка одну з найвідоміших своїх поезій про трагедію України почала словами: “І ти колись боролась, мов Ізраїль...”

У минулому в українського і єврейського народів не тільки сліпа ворожнеча і непорозуміння, в минулому також і зразки мужньої солідарності і взаємодопомоги в боротьбі за спільні ідеали свободи і справедливості, за кращу долю своїх націй. Цю традицію наша

молодь повинна продовжувати, долаючи традицію недовіри і недомовок. Ці прогресивні духовні традиції втілюються сьогодні в проекті майбутнього центру “Холокост”, який буде споруджений на території Бабиного Яру. Там передбачається спорудження меморіальної синагоги і меморіальної церкви на місці символічного поховання українських патріотів Олени Теліги і її сподвижників. У музеї Центру будуть також зали, присвячені трагедії ромів (циган), подвигу праведників, українським патріотам, зв’язкам з усіма народами України. Меморіальна церква і синагога не розділяють людей різних конфесій, а навпаки, їх зближать спільні горе і скорбота всього українського народу.

Історична правда про Голодомор і Холокост, як всеукраїнську трагедію, повинна об’єднати людей на основі міжнаціональної толерантності, гуманізму і поваги до всіх народів України.

1. Альтман М.М. *Отрицание Холокоста: история и современные тенденции.* — М.: Фонд “Холокост”, Журналистское издательское агентство “ЖАГ-ВМ”, 2001. — 88 с. 2. *Голод 1932—1933 р.р. на Україні: очима істориків, мовою документів.* — К.: Політвидав України, 1990. — 605 с. 3. Грицак Я. *Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX—XX ст.* — К., 1996. 4. Гутман Й., Шацкер Х. *Катастрофа й ее значение.* — Б-ка-Алия, 1990. — 287 с. 5. Костырченко Г.В. *Тайная политика Сталина. Власть и антисемитизм.* — М.: Международные отношения, 2001. — 784 с. 6. Левітас Ф. *Євреї України в роки другої світової війни.* — К., 1997. 7. Найман О. *Голодомор та антисемітизм.* // Газ. “Еврейский обозреватель” 2003. — № 11/54.

С.М. Петренко

Полтавський університет споживчої кооперації

ГОЛОД 1932—1933 рр. НА ПОЛТАВЩИНІ ОЧИМА СУЧАСНИКІВ

© Петренко С.М., 2003

На підставі документальних даних та свідчень очевидців пояснені причини та особливості голодомору 1932—1933 рр. на Полтавщині. Наведені факти злочинів сталінської тоталітарної системи. Наголошено, що Полтавщина — один з регіонів України, що найбільше постраждав від голодомору та репресій.

Штучний голодомор 1932—1933 рр. — найжахливіша трагедія в історії людської цивілізації та вітчизняної історії. Тому вивчати минулі уроки історії необхідно. Правда про це має стати пересторогою для майбутніх поколінь.

Причини голодомору на Полтавщині, як загалом в Україні, однакові. Взимку 1931—1933 рр. в українському селі склалося скрутне становище щодо забезпечення населення продовольством. Навесні в десятках сільських районів розпочався справжній голод. Дезорганізація сільськогосподарського виробництва внаслідок примусової колективізації протягом 1932 р. зумовила істотне скорочення обсягу державних заготівель. У цей час сталінське керівництво з метою збільшення поставок хліба посилює тиск на республіканські